

باسمه تعالی

سند ریو+۲۰ (آینده ای که ما می خواهیم)

مقدمه

به واسطه توسعه صنعتی و کشاورزی و بهره برداری گسترده از منابع طبیعی و تخریب روبه فزونی محیط زیست در جهان، سران زمین برای ارایه راه حل مناسب جهت رسیدن به توسعه پایدار، طی اجلاس زمین در سال ۱۹۹۲ در ریودوژانیروی برزیل، گرد هم آمدند که حاصل این هم اندیشی، تدوین الگوی توسعه محیط زیست در قرن بیست و یکم برنامه ای پویا و مدون برای دستیابی به توسعه پایدار تحت عنوان دستور کار ۲۱ بود.

پس از آن و با اعلام هشت هدف اصلی هزاره برای توسعه، تحت عنوان اهداف توسعه هزاره در سال ۲۰۰۲ و طی نشست توسعه پایدار در ژوهانسبورگ آفریقای جنوبی، برنامه اجرایی مورد توافق سران کشورها قرار گرفت که بتواند مسیر رسیدن به این پایداری را با هدف قراردادن ریشه کنی فقر، تضمین پایداری محیط زیست، گسترش مشارکت جهانی برای توسعه و ... هموار نمایند.

اهداف توسعه هزاره عبارتند از: ۱- ریشه کنی فقر، ۲- تامین آموزش ابتدائی در سطح جهانی، ۳- برابری جنسیتی و توانمند سازی زنان، ۴- کاهش مرگ و میر اطفال، ۵- بهبود وضعیت مادران، ۶- مبارزه با ایدز، مالاریا و سایر بیماری‌ها، ۷- تضمین پایداری محیط زیست، ۸- مشارکت جهانی برای توسعه

در این مدت، دست اندرکاران توسعه و محیط زیست با شناسایی چالشهای پیش روی توسعه پایدار و انطباق آن با سه رکن اصلی توسعه پایدار یعنی رکن اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مفاهیم جدیدی را برای دنیای امروز گشودند که منجر به ایجاد توافقات بین المللی و منطقه ای گردید. از آن جمله می توان به امضای کنوانسیون تغییرات آب و هوا در پی فزونی چالش های تغییرات اقلیمی و همچنین کنوانسیون تنوع زیستی در رابطه با فقدان تنوع زیستی ناشی از فعالیتهای انسانی در سی سال گذشته نام برد.

با بروز موضوعات نوظهور و تحت الشعاع قرار گرفتن مباحث توسعه ای، جامعه جهانی بار دیگر پس از ۲۰ سال از اجلاس ۱۹۹۲ که مجدداً در سال ۲۰۱۲ در ریودوژانیروی گرد هم آمدند و به همین دلیل نام آن را اجلاس ریو + ۲۰ گذاشتند تا دستاوردهای بیست ساله اجلاس ریو در حرکت به سوی توسعه پایدار و چشم انداز آتی برنامه های مورد توافق را، بررسی نمایند.

" اقتصاد سبز برای کاهش فقر " و " چارچوب نهادینه توسعه پایدار " و هدایت حاکمیت جهانی به سوی " حاکمیت بین المللی زیست محیطی "، موضوعات اصلی در دستور کار ریو + ۲۰ بودند.

دستاوردهای اجلاس ریو+۲۰: سندی با عنوان "آینده ای که ما می خواهیم" حاصل نشست ها، مذاکرات و هم اندیشی های ذینفعان مختلف سیاسی، دولتی، غیر دولتی، خصوصی و جوامع مدنی طی گردهمایی مذکور است که ضمن تأکید بر دستور کار ۲۱، می کوشد نوع جدیدی از تعاملات را در خصوص چالش های نوظهور اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در رأس برنامه های دستیابی به جهانی پایدار بیان نماید.

خلاصه ای از سند خروجی کنفرانس ریو+ ۲۰ در جدول ذیل آمده است.

فصل	صفحه	نکات کلیدی
فصل اول: چشم انداز مشترک ما	۲-۱	<ul style="list-style-type: none"> ○ تجدید تعهدات سیاسی به توسعه پایدار ○ ریشه کن کردن فقر به عنوان بزرگترین چالش جهانی
فصل دوم: تجدید تعهدات سیاسی	۹-۲	<ul style="list-style-type: none"> ○ تأکید مجدد بر اصول ریو و برنامه های عملیاتی پیشین ○ ارزیابی پیشرفت ها و شکافهای باقیمانده در اجرای نتایج اجلاس های اصلی توسعه پایدار و پرداختن به چالش های جدید و نوظهور ○ تعامل با گروههای اصلی و سایر ذی نفعان به منظور افزایش GDP
فصل سوم: اقتصاد سبز در زمینه توسعه پایدار و ریشه کنی فقر	۱۳-۹	<ul style="list-style-type: none"> ○ شناسایی رویکردها و روشهای مختلف ، چشم اندازها ، مدل ها و ابزارهای در دسترس برای هر کشور مطابق با الویتهای ملی آن کشور ○ حمایت از کشورهای در حال توسعه از طریق کمک های فنی و تکنولوژی
فصل چهارم: چارچوب نهادی توسعه پایدار	۲۰-۱۳	<ul style="list-style-type: none"> ○ تقویت ابعاد سه گانه توسعه پایدار ○ تقویت ترتیبات بین الدولی برای توسعه پایدار (مجمع عمومی ، شورای اقتصادی و اجتماعی، مجمع بلند پایه سیاسی) ○ تقویت و تحکیم برنامه زیست محیطی سازمان ملل (UNEP)
فصل پنجم: چارچوب برای اقدام و پیگیری	۴۷-۲۰	<ul style="list-style-type: none"> ○ ترویج و گسترش استفاده از یک برنامه ۱۰ ساله ○ توافق برای ایجاد یک فرایند بین دولتی در جهت تحقق اهداف توسعه پایدار ○ قرار گرفتن اهداف توسعه پایدار بصورت منسجم و هماهنگ در راستای دستور کار توسعه بعد از سال ۲۰۱۵
فصل ششم: ابزارهای اجرایی	۵۳-۴۷	<ul style="list-style-type: none"> ○ منابع مالی (توافق برای ایجاد یک فرایند بین دولتی زیر نظر مجمع عمومی سازمان ملل متحد و تهیه گزارش در مورد استراتژی مالی توسعه پایدار که یک کمیته بین دولتی تا سال ۲۰۱۴ مسئولیت اجرای آن را بر عهده خواهد داشت ○ فناوری (درخواست سازمان ملل برای شناسایی گزینه هایی به منظور تسهیل انتقال تکنولوژی به کشورهای در حال توسعه) ○ ظرفیت سازی، تجارت، دفتر ثبت تعهدات

در ادامه توضیح مختصری از مواد فصل پنجم سند ریو+ ۲۰ به منظور بهره برداری در حوزه های مربوطه آورده شده است.

- ریشه کنی فقر: افزایش امکان دسترسی جهانی به خدمات اجتماعی و تشویق نوآوری ها با هدف تامین امنیت اجتماعی
- امنیت غذایی و تغذیه و کشاورزی پایدار: تأکید بر ضرورت احیای توسعه در بخش های کشاورزی و روستایی.

تصریح اهمیت توانمندسازی زنان روستایی، حمایت از کشاورزی پایدار، افزایش انعطاف پذیری در مقابل تغییرات اقلیمی و بلایای طبیعی، حفظ فرآیندهای طبیعی اکولوژیکی، افزایش سیستم های پایدار تولید دام از طریق بهبود مراتع و طرح های آبیاری، شیلات پایدار، افزایش تحقیقات کشاورزی، بهبود دسترسی به اطلاعات، دانش و توانایی فنی اجرای دستور العمل داوطلبانه کمیته امنیت جهانی غذا در خصوص حاکمیت مسئولانه مالکیت زمین، شیلات و جنگل ها و مدیریت خطر افزایش بیش از حد قیمت های محصولات کشاورزی

- **آب و بهداشت:** اهمیت یکپارچه سازی قوانین آب در توسعه پایدار، اتخاذ اقداماتی برای مقابله با سیل، خشکسالی و کمبود آب، پرداختن به تعادل بین عرضه و تقاضای آب در خصوص منابع آبی غیرمتعارف و بسیج منابع مالی و سرمایه گذاری در زیرساخت های آب و خدمات بهداشتی آن، بهبود قابل توجه تصفیه فاضلاب، بهره وری آب و کاهش اتلاف آب.

- **انرژی:** تاکید بر استفاده از ترکیب مناسب انرژی برای پاسخگویی به نیازهای توسعه ای از طریق افزایش استفاده از منابع انرژی تجدید پذیر و دیگر فناوری ها با انتشار کمتر کربن، استفاده کارآمد تر از انرژی، اتکای بیشتر به فناوریهای پیشرفته انرژی شامل فناوری های پاک و استفاده پایدار از منابع سنتی انرژی، تسهیل سرمایه گذاری بخش خصوصی و عمومی در فناوری انرژی پاک، اقدامات راندمانی انرژی در برنامه ریزی های شهری، ساختمان ها، حمل و نقل، تولید کالا و خدمات و طراحی محصولات، ارتقای مشوق های جایگزین و حذف موانع بر سر راه کارآمدی انرژی و تنوع سبد انرژی

- **گردشگری پایدار:** افزایش سرمایه گذاری در گردشگری پایدار، شامل طبیعت گردی و گردشگری فرهنگی.

- **حمل و نقل پایدار:** توسعه سیستم های حمل و نقل پایدار شامل سیستم های کارآمد چند مدلی انرژی، به ویژه سیستم های حمل و نقل جمعی، سوختها و خودروهای پاک و همچنین سیستم های بهبود یافته حمل و نقل در مناطق روستایی، ارتقای رویکرد یکپارچه برای سیاست گذاران در سطح ملی، منطقه ای و محلی برای خدمات حمل و نقل

- **شهرهای پایدار و سکونت گاههای انسانی:** بهبود کیفیت سکونت گاههای انسانی، شامل بهبود شرایط زندگی و کار ساکنین شهری و روستایی در راستای ریشه کنی فقر، نیاز به حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی سکونت گاههای انسانی، تجدید حیات مناطق تاریخی و بازسازی مراکز شهری، ارتقای رویکرد یکپارچه برای برنامه ریزی و ساخت شهرهای پایدار و سکونت گاههای شهری، افزایش آگاهی های عمومی و ارتقای مشارکت ساکنین شهری شامل فقرا، در تصمیم گیری ها، مدیریت پایدار پسماند با بکارگیری اصل 3R (کاهش، استفاده مجدد و بازیافت)، آمادگی نسبت به خطرات آب و هوایی در برنامه ریزی های شهری، ایجاد کلان شهرها، شهرها و شهرک هایی به منظور پاسخگویی موثر به رشد مورد انتظار جمعیت شهری، اتخاذ برنامه های کارآمد انرژی در مدیریت ساختمان و توسعه پایدار و سیستم های مناسب حمل و نقل.

- **سلامت و جمعیت:** پیشگیری، درمان، مراقبت و حمایت از HIV، و پیشگیری از انتقال HIV مادر به کودک، تجدید و تقویت مبارزه با مالاریا، سل، ایجاد یا تقویت سیاست های ملی چندبخشی برای پیشگیری و کنترل بیماریهای غیر واگیر، ارتقای دسترسی مقرون به صرفه به پیشگیری، درمان، مراقبت و حمایت از بیماریهای غیر واگیر، به ویژه سرطان، بیماریهای قلبی عروقی، بیماری های مزمن تنفسی و دیابت، کاهش آلودگی هوا، آب و مواد شیمیایی، تقویت نظام سلامت از طریق افزایش تأمین مالی، بکارگیری، توسعه، آموزش و حفظ نیروی کار بخش سلامت با بهبود توزیع و دسترسی به داروهای ایمن، ارزان، موثر و با کیفیت، واکسن و فناوری های پزشکی و نیز بهبود زیرساخت های بخش سلامت، برنامه ریزی و آینده نگری برای مقابله با

چالشهای مرتبط با تغییرات جمعیتی، شامل مهاجرت، تأمین دسترسی به سلامتی باروری، شامل برنامه ریزی خانواده و سلامت جنسی و تلفیق سلامت باروری در برنامه ها و راهبردهای ملی، کاهش مرگ و میر مادران و کودکان و بهبود سلامت زنان، مردان، جوانان و کودکان، برابری جنسیتی و حفاظت از حقوق زنان، مردان و جوانان برای کنترل و تصمیم گیری آزادانه و مسئولانه درخصوص موضوعات مرتبط با جنسیت آنها

• **ارتقای اشتغال کامل و مولد، کارمناسب برای همه و حفاظت اجتماعی:** مقابله با چالش های جهانی اشتغال از طریق سیاستها و اجرای راهبردهای توسعه در تأمین دسترسی جوانان به کار مناسب و مولد، افزایش سرمایه گذاری ساختاری برای گسترش توسعه پایدار، اتخاذ سیاستهای اقتصادی کلان آینده نگر، به منظور ارتقای توسعه پایدار و منتهی به سمت رشد اقتصادی پایدار، فراگیر و عادلانه، افزایش فرصتهای شغلی مولد و ارتقای توسعه کشاورزی و صنعتی، تأمین فرصتهای شغلی جدید برای فقرا در مناطق روستایی و شهری شامل حمایت از بنگاههای کوچک و متوسط، کمک به قشر جوان به منظور دستیابی به مهارتهای لازم و فرصتهای شغلی شامل بخش های جدید و نوظهور، ایجاد شرایط کاری مناسب و ایمن و تأمین دسترسی به حمایت اجتماعی و آموزش، سرمایه گذاری های خصوصی و عمومی در نوآوری های علمی و فناوری، فعالیت عمومی در بازسازی، احیا و حفاظت منابع طبیعی و اکوسیستم ها و همچنین خدمات اجتماعی و محلی، افزایش تبادل اطلاعات و دانش درخصوص کار مناسب برای همه و اشتغال زایی از جمله نوآوری مشاغل سبز و مهارتهای مرتبط، و همچنین تسهیل یکپارچگی داده های مرتبط با سیاستهای ملی اقتصادی و اشتغال، تأمین حمایت اجتماعی برای تمامی اعضای جامعه، پرورش، رشد، آمادگی، عدالت اجتماعی و همبستگی از جمله برای کسانی که در بخش اقتصاد رسمی اشتغال ندارند، ارتقا و حفاظت موثر از حقوق بشر و آزادی اولیه تمامی مهاجران صرف نظر از وضعیت مهاجرت، به ویژه زنان و کودکان.

• **اقیانوس ها و دریاها:** متعهد به حفاظت و احیا اکوسیستم های دریایی و حفظ تنوع زیستی آنها، استفاده پایدار از آنها، اجرای کامل تعهدات کنوانسیون ملل متحد درخصوص حقوق دریا، ظرفیت سازی کشورهای درحال توسعه به منظور قابلیت بهره برداری از فواید حفاظت و استفاده پایدار از اقیانوس ها و دریاها، توجه به یافته های ناشی از ارزیابی جهانی وضعیت محیط زیست دریایی، اقدام به کاهش آلودگی اکوسیستم های دریایی ناشی از سوانح و تأثیرات آن، از جمله با اجرای موثر کنوانسیون های مرتبط مصوب در چارچوب سازمان بین المللی دریانوردی (IMO)¹ و پیگیری طرح های ابتکاری برنامه حفاظت جهانی از محیط زیست دریایی ناشی از فعالیتهای با منشاء خشکی، مدیریت اثرات سوء زیست محیطی و جلوگیری از معرفی گونه های مهاجم بیگانه شامل آنهایی که مصوب چارچوب IMO می باشند، حمایت از تحقیقات علمی دریایی، پایش و نظارت اسیدی شدن اقیانوس و به ویژه اکوسیستم های آسیب پذیر، از طریق افزایش همکاری های بین المللی در این زمینه، توسعه و اجرای برنامه های مدیریتی دانش محور، شامل کاهش یا تعلیق ماهیگیری و تلاش مناسب با وضعیت ذخایر، افزایش عملیاتی مدیریت صید، دور ریزی و دیگر اثرات نامطلوب اکوسیستمی شیلات، شامل از بین بردن شیوه های مخرب ماهیگیری، استفاده موثر از ارزیابی اثرات، اجرای "آئین نامه رفتاری: ماهیگیری مسئولانه و برنامه های عمل بین المللی و خطوط راهنمای فنی FAO (فائو)، شفافیت و پاسخگویی در مدیریت ماهیگیری توسط سازمان شیلات، بهبود بیشتر شفافیت و گزارش دهی برنامه های موجود یارانه ماهیگیری از طریق سازمان تجارت جهانی، حفظ مرجان های ساحلی و اکوسیستم جنگل های حرا و تحقق فواید اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی آنها و همچنین تسهیل کمکهای فنی و به اشتراک گذاری داوطلبانه اطلاعات، مدیریت

¹ International Maritime Organization

موثر و عادلانه سیستم های اکولوژیکی مرتبط با مناطق حفاظت شده

- **کاهش خطرات بلایای طبیعی:** کاهش خطرات بلایا و ایجاد آمادگی در روبرو شدن با خطرات جدید در زمینه توسعه پایدار و ریشه کنی فقر و یکپارچه شدن سیاستها، طرحها، برنامه ها و بودجه ها در تمامی سطوح با در نظر گرفتن چارچوب های مرتبط با آینده ، یکپارچه سازی سیستم های هشدار سریع در طرح ها و راهبردهای ملی کاهش خطر بلایا، انجام اقدامات مناسب و موثر با در نظر گرفتن ابعاد سه گانه توسعه پایدار شامل تقویت همکاریها و هماهنگی ها جهت کاهش رویاروی با بلایا به منظور حفاظت از مردم، زیرساختها و دیگر اموال و دارایی های ملی از تأثیر بلایا در چارچوب عمل هایوگو و هر چارچوبی پس از ۲۰۱۵ برای کاهش خطر بلایا.
- **تغییرات اقلیم:** سازگاری با تغییرات اقلیمی و پشتیبانی از اقدامات تعدیلی ملی مناسب، اقدامات سازگارانه، انتقال و توسعه فناوری و ظرفیت سازی مناسب، اجرای کامل تعهدات کنوانسیون تغییرات اقلیم و پروتکل کیوتو همچنین تصمیمات مصوب تحت توافقنامه های آن
- **جنگل ها:** دستیابی به مدیریت پایدار جنگلها، احیای جنگل، بازسازی و جنگل کاری ، ارتقای تجارت محصولات جنگلی که به طور قانونی برداشت شده اند، تقویت چارچوب حاکمیتی جنگل و ابزارهای اجرایی آن مطابق با ابزار غیر الزام آور حقوقی برای انواع جنگل ها جهت دستیابی به مدیریت پایدار جنگل، یکپارچه سازی اهداف و اقدامات مدیریت پایدار جنگل در جریان سیاستهای اقتصادی
- **تنوع زیستی:**، توقف یا معکوس شدن نرخ روند از دست رفتن تنوع زیستی ، اجرای برنامه راهبردی تنوع زیستی برای سالهای ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۰ و دستیابی به اهداف تنوع زیستی ایچی مصوب دهمین نشست کنفرانس اعضای متعهد کنوانسیون ، پیوستن به پروتکل ناگویا در خصوص دستیابی به منابع ژنتیکی و تسهیم عادلانه و منصفانه منافع ناشی از بهره برداری از آن با ارتقای همکاریها و مشارکت بین المللی و تبادل اطلاعات ، جلوگیری از قاچاق حیات وحش
- **بیابان زایی، تخریب زمین و خشکسالی:** اقدام فوری برای معکوس کردن روند تخریب زمین ، حمایت و تقویت اجرای کنوانسیون مبارزه با بیابان زایی و برنامه راهبردی ده ساله آن (۲۰۱۸-۲۰۰۸) از طریق بسیج منابع مالی کافی، قابل پیش بینی و بموقع، تعدیل اثرات بیابان زایی، تخریب زمین و خشکسالی از جمله با حفظ و توسعه آبادی ها، احیای اراضی تخریب شده، بهبود کیفیت خاک و بهبود مدیریت آب، ظرفیت سازی، بسط و توسعه برنامه های آموزشی، تعیین شاخص هایی برای پایش و ارزیابی میزان بیابان زایی، تخریب زمین و خشکسالی و همچنین تلاش ها در مسیر ارتقای تحقیقات علمی و تقویت فعالیتهای علم محور به منظور مقابله با بیابان زایی و خشکسالی ، تسهیم اطلاعات و پیش بینی اقلیمی و آب و هوایی و همچنین سیستم های هشدار سریع مربوط به بیابان زایی، تخریب زمین و خشکسالی و همچنین طوفان های گرد و غبار و طوفان های شن،
- **کوهستان:** استفاده پایدار از منابع کوهستانی ،حفاظت از اکوسیستم های کوهستانی و تنوع زیستی آنها ، تصویب چشم انداز بلند مدت و رویکردهای جامع از طریق الحاق سیاستهای خاص کوهستان به راهبردهای ملی توسعه پایدار.
- **مواد شیمیایی و پسماند:** دستیابی به مدیریت صحیح چرخه حیات مواد شیمیایی و پسماندهای خطرناک ، رویکرد راهبردی مدیریت بین المللی مواد شیمیایی بعنوان بخشی از نظام قوی، منسجم، موثر و کارآمد، مدیریت صحیح چرخه حیات مواد شیمیایی ، مشارکت مداوم و مبتکرانه بین بخش خصوصی و دولتی با صنعت، دولت ها ، دانشگاهها و دیگر ذینفعان غیر دولتی با هدف افزایش ظرفیت و فناوری مدیریت صحیح مواد شیمیایی و پسماند، افزایش بازایی انرژی از پسماند بعنوان یک منبع با نگاه مدیریت جهانی پسماند به شیوه سازگار با محیط زیست، جلوگیری از مدیریت نادرست پسماندهای خطرناک و تخلیه غیر

قانونی آنها، ارزیابی علمی مخاطرات ایجاد شده توسط مواد شیمیایی برای انسان و محیط زیست، توسعه جایگزین های ایمن تر به جای مواد شیمیایی خطرناک در محصولات و فرآیندها، حذف تدریجی در تولید و مصرف هیدرو فلورو کربن ها، اختصاص منابع مالی پایدار، قابل پیش بینی، کافی و قابل دسترس برای دستور کار مواد شیمیایی و پسماند.

- **تولید و مصرف پایدار:** حذف یارانه های مضر و ناکارآمد بر سوخت فسیلی، که منجر به ترغیب مصرف بی حد و تضعیف توسعه پایدار می شود، پذیرش چارچوب برنامه های ده ساله الگوهای تولید و مصرف پایدار، مندرج در سند /A/CONF.216.
- **معادن کاوی:** توسعه، مدیریت و نظارت بر صنایع معدن کاوی در جهت توسعه پایدار، ارتقای بهبود مستمر در پاسخگویی و شفافیت و همچنین کارآمدی ساز و کارهای موجود برای جلوگیری از جریان های مالی غیرقانونی ناشی از فعالیتهای معدنی.

- **آموزش:** بهبود ظرفیت نظام های آموزشی برای آماده سازی مردم جهت پیگیری توسعه پایدار از طریق افزایش تربیت معلمان، گسترش مواد درسی با موضوعات مرتبط با پایداری، بسط و گسترش برنامه های آموزشی که دانش آموزان را برای مشاغل در حوزه های مرتبط با پایداری آماده می سازد، استفاده موثر از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای ارتقای میزان یادگیری، افزایش همکاری میان مدارس، جوامع و مراجع در تلاش برای افزایش دسترسی به آموزش با کیفیت در تمامی سطوح، ترویج برنامه های غیر رسمی آموزشی مطابق با اهداف دهه آموزش ملل متحد برای توسعه پایدار در سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۴، ارتقای آموزش توسعه پایدار فراتر از برنامه های دهه آموزش ملل متحد برای توسعه پایدار، اتخاذ شیوه های مطلوب در مدیریت پایدار پردیس های آموزشی و جوامع علمی با مشارکت فعال دانش آموزان، معلمان و شرکای محلی و همچنین آموزش توسعه پایدار بعنوان یک جزء یکپارچه در رشته های مختلف، حمایت از موسسات آموزشی، به خصوص موسسات آموزش عالی در کشورهای درحال توسعه، به منظور اجرای تحقیقات و نوآوری برای توسعه پایدار شامل آموزش برای توسعه برنامه های کیفی و نوآورانه از جمله کارآفرینی و آموزش مهارتهای کسب و کار، آموزش حرفه ای، فنی و حرفه ای و آموزش مادام العمر و پیوسته برای پیشبرد اهداف ملی توسعه پایدار.

- **برابری جنسیتی و توانمند سازی زنان:** اولویت بندی اقدامات برای ارتقای برابری جنسیتی و توانمند سازی زنان در تمامی حوزه های جوامع، شامل حذف موانع مشارکت کامل و برابر آنها در تصمیم گیری و مدیریت در تمامی سطوح، فعال نمودن پتانسیل زنان بعنوان محرکان توسعه پایدار از طریق لغو قوانین تبعیض آمیز و حذف موانع رسمی، ایجاد محیطی توانمند برای بهبود وضعیت زنان و دختران به ویژه در مناطق روستایی و جوامع محلی و میان مردمان بومی و اقلیت های قومی، افزایش دسترسی برابر زنان و دختران به آموزش، خدمات پایه، فرصتهای اقتصادی و خدمات درمانی از جمله رسیدگی به سلامت جنسی و باروری زنان.

در پایان جهت گیری هایی ایجاد شده برای دهه آینده محیط زیست جهانی آورده شده است:

- ۱- فعالیت های توسعه با ملاحظات زیست محیطی از جمله استفاده بهینه از منابع - توجه به ظرفیت برد و تحمل محیط زیست - استفاده از فرایندهای پاک - بازیافت پسماندها خواهد بود.
- ۲- نظارت جهانی بر پیامدهای زیست محیطی کشورها، توسط سازمان ملل صورت خواهد گرفت.
- ۳- اقتصاد سبز اگرچه تعریف مورد قبول همه کشورها را ندارد ولی به عنوان راهی به سوی توسعه پایدار شناخته شده است.
- ۴- شاخص های توسعه در آینده فرا تر از شاخص های ارایه شده در اهداف توسعه هزاره خواهد بود.
- ۵- اهداف توسعه پایدار به صورت یکپارچه تر و شامل تمام ابعاد اقتصادی - اجتماعی و زیست محیطی خواهد بود.

۶-کشورها عمدتاً از منابع خویش برای توسعه پایدار باید استفاده کنند ولی منابعی نیز از طرف کشورهای توسعه یافته قول داده شده که شامل آموزش - منابع مالی - انتقال فناوری و نظایر آنها خواهد بود.